

Open access er veien å gå

Espen Walderhaug
psykolog og PhD.

Hvordan kan Psykologtidsskriftet øke leserkretsen, forfatterbidrag, innflytelse og pasientmedvirkning?

Jeg vil først gratulere Psykologtidsskriftet for å ha vunnet prisen for «god faglig formidling og evne til å nå egen målgruppe» av Norsk tidsskriftforening (1). Hvis man regner målgruppen som de heldige 9000 som får tidsskriftet hver måned, kan det knapt bli bedre. Hvis man derimot inkluderer norsktalende psykisk syke, pårørende, helsearbeidere og politikere i målgruppen, så vil leserombudet påstå at Psykologtidsskriftet kan gjøre et smart og progressivt trekk. Norsk tidsskriftforening skriver: «Tidsskriftet [Psykologi] er den sentrale publiseringskanalen i psykologi på norsk.» Dette er en posisjon som må bevares og styrkes, samtidig som man tar inn over seg ansvaret som følger av det å være den største formidlingskanalen i Norge på et tema som berører alle. Dette ansvaret er langt på vei ivaretatt, i kraft av at nesten alt som er publisert i tidsskriftet, ligger åpent tilgjengelig på nett.

Dessverre opererer tidsskriftet nå med en sperrefrist på mye av innholdet, som hindrer tilgang for ikke-abonnenter de første seks månedene etter publisering. Dette er svært uheldig, fordi det som regel er fersk informasjon og kunnskap som blir tatt opp i samfunnsdebatten. Jeg mener sperrefristen på seks måneder må bort, og at tidsskriftet burde gå over til gratis tilgang for alle fra første dag.

Hva kan man tjene på at Psykologtidsskriftet blir gratis tilgjengelig på internett? For det første vil redaksjonen gå inn i fremtiden med ansiktet riktig vei. Mer og mer av informasjons- og meningsutvekslingen foregår på internett. Samfunnsdebatten raser i sosiale medier, med lenker til åpent tilgjengelig informasjon. Hvis man i diskusjonsfora lenker til ferske tekster i Psykologtidsskriftet, kommer leseren sannsynligvis til en side der det står: «resten av artikkelen er sperret ...». Da må man vente seks måneder, bestille abonnement eller kjøpe den aktuelle utgaven av tidsskriftet. Debattinnlegg dør dersom det lenker til noe som krever pålogging.

Hensikten med sperrefrist og lukking av innhold på nett er vanligvis å sikre inntektene. Hvorfor betale for abonnement hvis det er gratis på internett? Der mener jeg Psykologtidsskriftet har et heldig fortrinn, fordi det store flertall abonnenter betaler via medlemsavgiften. Jeg tviler på at noen vil melde seg ut av Psykologforeningen fordi innholdet i tidsskriftet er åpent tilgjengelig. Tvert om tror jeg medlemmene vil se fordeler i å gjøre innholdet tilgjengelig for alle. Inntektstapet fra abonnenter vil bli lite, samtidig som økning i antall lesere burde gi høyere inntekter fra annonser og reklame. Tidsskrift for Den norske legeforening og Dagens Medisin har alt innhold åpent for alle fra første dag, og det virker som en godt fungerende forretningsmodell. Debattsiden i Dagens Medisin er for øvrig et meget godt diskusjonsforum for helsepersonell.

En annen faktor er at alle som er ansatt ved Universitetet i Oslo (UiO) siden 2013, har signert en kontrakt på at de skal arkivere en elektronisk kopi av alle artikler skrevet i arbeidstiden (2). De som er ansatt før 2013, blir sterkt oppfordret til å bruke open access¹-journaler. Denne regelen

¹ Open access er digitalt materiale som er fritt tilgjengelig på internett. Begrepet brukes særlig, men ikke utelukkende, om vitenskapelig publisering. Med open access forstås først og fremst materiale som gjøres tilgjengelig for alle og uten noen form for krav om vederlag, eksempelvis i åpne institusjonelle arkiver. Noen regner også publisering der forfatteren må betale for å publisere,

kan vel regnes som «sovende» i skrivende stund, men plutselig kan det komme en leder som hører på hva Universitetsbiblioteket mener om denne saken, og da har Psykologtidsskriftet et problem. Universitetene har mange potensielle bidragsytere til Psykologtidsskriftet, og hvis disse risikerer sanksjoner ved å publisere i dette tidsskriftet istedenfor i et av de mange konkurrerende, kan innholdet i Psykologtidsskriftet over tid forringes. Det er enkle måter å omgå UiOs føringer på, men hvis Psykologtidsskriftet vil tiltrekke seg dyktige bidragsytere, er «gratis gold open access» svært ettertraktet. Forfattere betaler vanligvis 10 000–30 000 kroner for å publisere artikkelen sin på denne måten. Mange er villige til å betale fordi man beholder opphavsretten selv, og det øker antall lesere.

Open access øker antall lesere, synligheten og siterings-»impact» (Alma Swan, 2010). Open access vil øke påvirkningsgraden tidsskriftet har inn i samfunnsdebatten, og man kan mer direkte nå tematisk berørte grupper. Open access øker på denne måten pasientmedvirkning og bidrar til et mer demokratisk samfunn der tilgang på informasjon ikke blir begrenset av hvem man er, og hvor mye man tjener. Jeg håper redaksjonen, Norsk psykologforening og medlemmene deler disse verdiene med meg.

- 1 <http://www.tidsskriftforeningen.no>
- 2 Politikk for håndtering av immaterielle rettigheter ved UiO, seksjon 2.3.6 <http://www.uio.no/om/regelverk/forskning/immaterielle-rettigheter/>
- 3 Swan, Alma (2010). The Open Access citation advantage: Studies and results to date. <http://eprints.soton.ac.uk/268516/>

som open access og betegner dette som gold open access (definisjon fra Wikipedia; https://no.wikipedia.org/wiki/Open_access).